

به سر رسیده

از روزگار پررونق تا افول بازار سررسیدها در نوروز. این کاغذهای روزشمار چه تاریخی را از سر گذرانده‌اند؟»

از روزگار پررونق تا افول بازار سررسیدها در نوروز. این کاغذهای روزشمار چه تاریخی را از سر گذرانده‌اند؟»

به گزارش ایسنا، روزنامه همشهری نوشت: «از سررسیدهای کلاسوری مدیران گرفته تا خشتی های فانتزی مخصوص جوان ترها؛ بازار سررسیدهای شیک پوست چرمی، نقره و طلاکاری را شاید باید دیگر از رمق افتاده دانست. دیگر از روزهایی که سررسید بازار اسفندماه را گرم می کرد، فاصله گرفته ایم. شاید در روزگاری محتوای سالنامه ها را تاریخ، روز و مناسبت ها و ... تشکیل می داد اما امروز سالنامه های مهندسی، مذهبی، سالنامه های مثبت اندیشی و روان شناختی، سالنامه های شیک و مدرن با طراحی های پسند جوان ها و سالنامه های تخصصی و دانشگاهی بازار این کاغذهای صحافی شده را رنگی دیگر کرده است. اما واقعا چقدر خاطرات نوروزهایمان با این سررسیدها گره خورده؟ حالا بازار این محصولات چگونه است و چه جایگزین هایی برایشان به وجود آمده است؟

خاطرات گره خورده به سررسیدها

شما را نمی دانم اما عیدی ما غیر از آن پول نو و نانخورده که از لای کتاب بیرون می آمد، یک سررسید جلد سخت یا نرم چرمی و گاه کتان بود. یک جلد سررسید سال نو که سهم خانواده می شد. سهم اندکی برای یک خانواده چهارنفره که با مذاکره و گاهی شمردن دلایل بسیار می توانستیم آن را از آن خود کنیم؛ هرچند مادر برای نوشتن خریدهای روزانه و پدر برای لیست دریافتی و پرداختی کمتر تن به چنین بذل و بخششی می دادند، اما می خواهم بگویم سررسیدها کالاهای پرازشی بودند. حتی اگر در طول سال و سال های بعد سفید می ماندند و دستی، خطی به آنها نمی برد. آن دسته که فابدار و طلاکوب و مجلل تر بودند که اصلا مثل کتابی باارزش جای خاصی از خانه کنار مدارک نگهداری می شدند. قصه اما برای ما کمی متفاوت پیش رفت.

با ورود دایی به بخش فروش یک کارخانه کاشی و سرامیک دیگر سهمیه های سالنامه هم افزایش یافت. بعضی سال ها دو سررسید پیش از عید و دور از چشم باقی خانواده راهی خانه می شد و دو سررسید با عیدی به خانواده می رسید. آن وقت بود که دیگر هر یک از ما یک سررسید داشتیم. کم اما با ورود به بازار کار و آغاز روزهای خبرنگاری، دیگر این سررسیدها تعدادشان بیشتر و بیشتر شد. گاهی رسانه ای که در آن کار می کردیم و بعضی وقت ها ارگان ها و سازمان ها ما را از سررسیدهای سالانه خود بی نصیب نمی گذاشتند. حجم کاغذی بود که به خانه سرریز می شد؛ سررسیدهایی که تبلیغات شان را توی چشم و حتی گاهی مزاحم و در دیدرس می گذاشتند و گاهی در کاغذهای گلاسه و ابتدای سررسید می گنجاندند. شرکت های خصوصی و نیمه دولتی معمولا سررسیدهایی باکیفیت بهتر ارائه می کردند اما سررسید ارگان و شرکت های دولتی معمولا چندان از ظرایف و زیبایی بهره نبرده بودند. حالا دیگر بازار سررسیدها هم کم رمق شده است؛ یعنی سال هایی آمده و رفته که از گرفتن سررسید سر باز زده ایم. برای من اما هنوز عادت استفاده از سررسید با این که دیگر چندان مد نیست، از سر نیفتاده است. همچنان نوشتن کارهای روزانه و خط زدن یک یک آنها در این سررسیدها از جمله اموری است که استرس های روزانه ام را کم می کند. با این حال دیگر آن روزهای سرریز سررسیدها سر آمده و دیگر کمتر کسی نوروز سررسید عیدی می دهد؛ هرچند ناشران خوش سلیقه ای هستند که با چاپ سررسیدهای فانتزی و طراحی شده، توانسته اند بازار این دفترها را کمی گرم نگه دارند؛ سررسیدهایی که قیمت های بالایی هم دارند و در کتابفروشی و شهرکتاب ها به فروش می رسند.

مدل های جدید و جایگزین

سررسید به زبان ساده همان دفترچه یادداشت روزانه است؛ با این تفاوت که هر صفحه اش تاریخ دارد. حالا با تغییر در مدل های زندگی و جایگزین های فراوانی که تکنولوژی در اختیارمان قرار داده است، سررسیدها هم مدل های جدیدتری به خود گرفته اند؛ مثلا دفتر هدفگذاری و برنامه ریزی روزانه که بر اساس مدیریت زمان و علوم ذهنی طراحی شده است. این محصول یک منشی دقیق است که برنامه ریزی و مدیریت تمامی امور روزانه را به شما یادآوری می کند یا در مدل های دیگر می توان به برنامه ها و اپلیکیشن های متنوع در بازار اشاره کرد که جایگزین سررسیدهای کاغذی شده اند؛ برنامه هایی که این امکان را برایتان فراهم کرده تا در هر مکان و زمانی یادداشت های خود را در تلفن همراه تان ثبت کنید. حتی در این محیط می توانید جست و جو کنید و مطلبی را که مد نظرتان است از تاریخ ماه ها و سال های قبل بیرون بکشید؛ حتی یادآوری و چک کردن نیز می تواند از خصوصیات جدید این سررسیدها باشد. آن قدر که در مدل های جدید به بسته بندی زمان و مدیریت فعالیت، شرح بندی آن، آمارگیری

بازدهی روزانه و فعالیت های بدنی نیز توجه شده است. با وجود آپشن های الحاقی به سررسیدها، دیگر واقعا بازگشت به سررسید کاغذی چندان دلایل موجهی نخواهد داشت؛ مگر عادت به کاغذ و رهانکردن مشق های گذشته.

سالنامه های بدشانسی که نتوانند صاحبی داشته باشند هم در میدان انقلاب در بساط دستفروش ها به قیمت پایین به فروش می رسند؛ البته در این میان هستند سررسیدهایی که دست نخورده یا نصفه و نیمه در گوشه ای از کمدها می مانند.

بررسی قیمت های سررسید در بازار

وجود تنها دو کارخانه تولیدی کاغذپارس و کاغذ مازندران و کارگاه های زودبازده سال های اخیر هم مشکلی از بازار کاغذ حل نکرده است. سیاست های خودکفایی کاغذ شکست خورده و برای تولیدکنندگان هم واردات آسان تر و به صرفه تر خواهد بود. از آنجا که بازار سررسید هم تابعی از بازار کاغذ است، کاغذ تحریر، ماده اولیه این محصولات با نوسان زیادی هر روز علاقه و میل به چاپ را کاهش داده است. قیمت کاغذ در بازار آزاد هر بند ۷۰ گرمی ۷۰ در ۱۰۰ به قیمت ۶۸۵ هزار تومان تا ۷۰۰ هزار تومان است. میدان بهارستان مرکز بورس تولید سررسیدهاست. تهیه ملزومات سررسید و سالنامه ها هم فنر، چرم و هزینه های طراحی و طراح و ... است که هر کدام هزینه اضافی را به این دفترچه ها تحمیل می کنند و محصولی است که باید در مدت مشخصی هم به فروش برسد.

اما جلد، نخستین قسمتی است که در سررسیدها به چشم می آید و باید به گونه ای باشد که یک سال را تاب بیاورد. به همین دلیل بیشتر از جلد های سخت با روکش های سلفونی (گلاسه با روکش سلفون مات و براق) چرم مصنوعی، طبیعی و گالینگور استفاده می شود. در دنیای رقابتی سررسیدها همچنین نمی توان طراحی را نادیده گرفت. در این محصول اندازه های متفاوتی استفاده می شود و هر یک از آنها طراحی خاص خود را سفارش می دهند. اما به طور کلی و به دو دلیل کاهش هزینه ها و کاهش دورریز کاغذ از سایزهای استاندارد رحلی (times; ۲۱&۲۸/۵)، وزیری (times; ۱۷&۲۳/۵)، رقعی (times; ۱۴&۲۱&۵)، پالتویی (times; ۱۰&۲۱&۵) و جیبی (times; ۵/۱۰&۲۱) استفاده می شود. قیمت سررسیدهای قطع اروپایی جلد سخت و نرم با طرح چرم ترمو یا کتان و کاغذ تحریر ۶۷ هزار و ۵۰۰ تومان و سررسیدهای قطع اروپایی جلد سخت با کاغذ بالک سوئدی ۵۰ هزار تومان است.

هزینه طراحی دو تا شش میلیون

سامان محمدی که طراح گرافیک است و تا همین چند سال پیش اسفند ماه های شلوغی را بابت طراحی و چاپ سررسید پشت سر گذاشته، حالا سری خلوت تر از همیشه دارد. او به همشهری می گوید: «با این که ما کاغذ و مواد حافظ محیط زیست هم به مشتری ها پیشنهاد می دهیم، اما تبلیغات علیه استفاده غیرضروری از کاغذ کار خودش را کرده و بازار سررسید را کساد کرده است.»

محمدی هزینه طراحی سررسید برای شرکت ها و مؤسسات را بسته به نوع طراحی عنوان می کند و می گوید: «بستگی دارد طراحی مورد نظر آنها چه مقدار زحمت ببرد. اگر محتوا و شکل اختصاصی بخواهند و در سررسید از مواردی چون اینفوگرافیک و ... داشته باشند، هزینه طراحی تا شش میلیون هم بالا می رود اما سررسیدی معمولی با طراحی ساده که صرفا با لوگوآرم یا لوگوتایپ شرکت همراه باشد و صفحاتی برای تبلیغ کالا یا خدمات آنها با دو میلیون هم قابل انجام است.»

این طراح گرافیک می گوید سفارش چاپ با تیراژ بالا حسابی کاهش یافته و اغلب شرکت ها و مؤسسات به سفارش ۲۰۰ تایی رسیده اند: «همین باعث می شود هزینه چاپ برای آنها چندان به صورت عمده محسوب نشود. با این حال آن قدر بازار این قسمت از صنعت چاپ کم رونق است که چاپخانه ها با چک هم کار می کنند؛ بدون این که مبلغی بیفزایند به مبلغ نهایی فاکتور.»

حتی وارد می کنند

تولیدکننده های این بازار نیز بر سر دوراهی ماندن یا رفتن قرار گرفته اند. بعضی سررسیدها و تقویم های شمسی حتی وارد می شوند. ناشران این سررسیدها معتقدند اوضاع هر روز بدتر می شود و تیراژها از ۱۵، ۲۰ هزار به هزار و بدتر از آن به ۱۰۰ و شاید ۵۰ نسخه تنزل می یابد. نوسانات بازار کاغذ وارداتی هم کمرشکن شده. همین امر سرمایه گذاری در این زمینه را با خطرات و ریسک های زیادی همراه کرده است. سامان محمدی می گوید: «۸۰ درصد هزینه های تولید در این بخش مربوط به کاغذ است اما به غیر از آن باید به چرم ترمو هم اشاره کرد که هر متر آن بین ۱۳۵ هزار تومان تا ۱۸۵ هزار تومان برای تولیدکننده هزینه دارد. البته چنان که گفتم به جز کاغذ و چرم، مسائل دیگری نیز مانند طرح های حرفه ای و هنری نیز در قیمت تمام شده محصولات از این

قبیل تأثیرگذار است.»

تهران، اصفهان، شیراز و تبریز از جمله مهم ترین مراکز مصرف کننده محصولات این بازار هستند. البته چندین کشور فارسی زبان مانند افغانستان و تاجیکستان هم سفارش هایی به ایران می دهند که در این سال ها کمتر شده است.

جشن اهدای سررسیدهای سفید

چند سال پیش که هنوز کرونا شکل و شمایل زندگی مان را تغییر نداده بود و بچه ها برای مدرسه رفتن نیاز به دفتر داشتند، نه تبلت و موبایل، گروهی دست به اقدام جالب و تازه ای درباره سررسیدها زدند. گروهی پیدا شدند و سررسیدهایی که از سال های گذشته مانده و در خانه هایمان تلنبار شده بود را هر سال در شهریورماه خیرخواهانه جمع آوری می کردند. آنها نام کمپین شان را گذاشتند «سررسیدهای سفید». این گروه برای کمک به گروهی از بچه های سیستان و بلوچستان سررسید جمع می کردند تا آنان بتوانند سال تحصیلی را بی دغدغه کاغذ و مداد شروع کنند. همین اقدام خیرخواهانه موجب شد تا کارتن کارتن سررسید در تهران جمع آوری شود و به دست این کودکان برسد. البته این تنها یکی از اتفاقات مثبتی است که در این سال ها برای سررسیدهای سالانه افتاده است. این کاغذها که پس از گذشت سال آن، ارزش تقویمی خود را از دست می دهند و فقط کاغذ و دفتر هستند، گاهی می توانند در جای درست و به موقع، شرایط مطلوب و گاه ایده آلی پیدا کنند؛ مثل همین نمونه که باعث ادامه تحصیل و خوشحالی دانش آموزان سیستان و بلوچستان شد.»